

Evalueringsdesign

I dette kapitlet redegjøres det for de metodologiske valgene som er gjort med hensyn til design, utvalg, datainnsamling og analyse av data i denne rapporten. Videre presenteres de etiske betraktningene som er gjort, og til slutt vurderes studiens reliabilitet og validitet.

5.1 Kollektiv casestudie

En casestudie er en empirisk undersøkelse av én eller noen få enheter der man studerer et fenomen i dets kontekst, og som kan bidra med kunnskap når det gjelder å forstå komplekse sosiale fenomener (Yin, 1994). Denne studien er utformet som en kollektiv casestudie, der hver case skal bidra til økt kunnskap om fenomenet elevmedvirkning gjennom bruk av pedagogisk analyse (Stake, 1995). Det vil si at det her er fem caser eller skoler som studeres mest mulig samlet, ved at det er lagt vekt på å få fram fellestrekk i den informasjonen som er innhentet på hver av skolene.

Formålet med studien var derfor ikke å sammenligne skolene, men å oppnå samlet kunnskap om *i hvilken grad og på hvilken måte bruk av pedagogisk analyse kan være et verktøy for elevmedvirkning i skolen*. Det er kunnskap

om graden av elevmedvirkning i pedagogisk analyse som har vært i fokus i analysene, både i de enkelte case og i den samlede kollektive casestudien.

Videre er det benyttet ulike forskningsmetoder i studien for å få fram mest mulig informasjon om elevmedvirkning og pedagogisk analyse, samtidig som variasjonen i skolenes arbeid synliggjøres. Bruken av ulike metoder har også hatt som formål å styrke både gyldigheten og påliteligheten i dette kollektive casestudiet.

5.2 Utvalg

Utvalget består av lærere og elever fra fem skoler i tre kommuner lokalisert i Innlandet fylke (se tabell 5.1). Skolene ble rekruttert gjennom kommunens partnerskap med Universitetet i Innlandet, Senter for praksisrettet utdanningsforskning (SePU), og er tilknyttet den nasjonale tilskuddsordningen for desentralisert kompetanseutvikling.

Tabell 5.1

Oversikt over studiens deltakere

Skole	Deltagende lærere	Deltagende Klasserom	Klasse-trinn	Deltagende elever
Skole 1 Ungdomsskole	1	1	8	30
Skole 2 Barneskole	2	3	5, 6, 7	7*
Skole 3 Barneskole	1	1	7	25
Skole 4 Ungdomsskole	3	3	9	60
Skole 5 Barneskole	2	2	5, 6	37

* Skolen deltok med en gruppe elever fra 5.–7. trinn.

5.3 Datainnsamling

For å besvare forskningsspørsmålet ble det innhentet kvalitative data gjennom klasseromsobservasjoner, intervjuer og dokumenter.

Observasjoner

Hensikten med observasjon som forskningsmetode er å samle inn detaljerte og umiddelbare data om atferd og interaksjoner i naturlige omgivelser. Dette gir mulighet til å registrere hva mennesker faktisk gjør, ikke bare hva de sier at de gjør (Jacobsen, 2018, s. 165). Observasjon kan bidra til å utvikle ny kunnskap og forbedre praksis ved å gi innsikt i hvordan ulike faktorer påvirker atferd og læring (Postholm & Jacobsen, 2018).

For å undersøke graden av elevmedvirkning og hvordan lærerne tilrettela for medvirkning gjennom arbeidet med pedagogisk analyse (Nordahl, 2016), ble det gjennomført totalt 38 observasjoner. Alle trinnene i den pedagogiske analysemodellen ble observert av enten en forsker fra SePU (13 observasjoner) eller av en skoleleder på den enkelte skole (25 observasjoner), ved bruk av samme observasjonsskjema. For hver observasjon dokumenterte observatørene hvordan elevene medvirket, og på hvilket nivå i Shiers modell (2001, 2019) lærerne involverte elevene i de ulike trinnene i pedagogisk analyse (se vedlegg 1).

Intervjuer med elever og lærere

Det ble gjennomført gruppeintervjuer med en gruppe elever⁵ og en gruppe lærere ved hver skole. På de to skolene der kun én lærer deltok i intervjuene, ble det gjennomført individuelle intervjuer. Hensikten med intervjuene var å få fram presise beskrivelser av elevers og læreres erfaringer og opplevelser med arbeidet med elevmedvirkning (Kvale & Brinkmann, 2015). Gruppeintervjuene ble gjennomført som semistrukturerte intervjuer, med åpne spørsmål utarbeidet med bakgrunn i Shiers (2001, 2019) nivåer for elevmedvirkning og deltakelse, samt trinnene i pedagogisk analyse (Nordahl, 2016). Temaene som ble tatt opp omfattet rutiner for elevmedvirk-

5 På skole 5 deltok det to klasser, og det ble intervjuet en gruppe elever fra hver klasse.

ning, begrunnelser for å involvere elever i bruk av data, hvordan elevene fikk medvirke på de ulike trinnene i analysemodellen, faktorer som har fremmet eller hemmet arbeidet, og hvilken rolle skolens ledelse har hatt i arbeidet med PULSE-prosjektet. Den samme intervjuguiden ble brukt for både elever og lærere, men spørsmålene var formulert noe forskjellig (se vedlegg 2).

Forskerne ved SePU gjennomførte intervjuene. Det ble gjennomført to intervjuer med elevene: det første omhandlet innledende faser av arbeidet og de første stegene i pedagogisk analyse, mens det andre fokuserte på stegene i tiltaksfasen. Lærerne ble intervjuet én gang, etter at intervensjonen var gjennomført. Intervjuene ble tatt opp på lydfiler og transkribert så ordrett som mulig.

Analyse av dokumenter

Dokumenter skiller seg fra data som forskeren samler inn direkte, og kan fungere som erstatning for det forskeren ikke kan observere eller fange opp under et intervju (Stake, 1995). Dokumenter kan gi innsikt i fenomener som informantene glemmer eller ikke ønsker å belyse, og kan bekrefte eller stille spørsmål ved informasjon fra andre kilder (Creswell & Creswell, 2018; Stake, 1995). Dokumentene i denne studien består av arbeidsnotater, postit-lapper, presentasjoner, oppsummeringer fra elever og lærere, samt utdrag fra den digitale analysemodellen. Dokumentene var først og fremst de pedagogiske analysene som ble gjennomført, og de var knyttet til alle fasene i analysemodellen. Dokumentene ble samlet inn av skolens lærere og overlevert til forskere fra SePU. Dokumentene var primært ment som et supplement til observasjonene og intervjuene.

5.4 Analyser av data

I datanalysene ble within-case og cross-case analyser benyttet som analyseverktøy (se tabell 5.2). Within-case analyse innebærer en grundig analyse av data innenfor én enkelt case, med mål om å forstå hver case i dybden og utarbeide detaljerte beskrivelser av den enkelte case (Miles et al., 2014; Stake, 2006). Cross-case analyse handler om å identifisere mønstre, likheter

og forskjeller på tvers av unike case (Miles & Huberman, 1994). Tabell 5.2 synliggjør hensikten med de to ulike formene for analyser i denne studien.

Tabell 5.2

Within-case og cross-case analyser (Miles & Huberman, 1994; Stake, 2006)

Metode	Hensikt
Within-case	Identifisere i hvilken grad og på hvilken måte elevene medvirker i pedagogisk analyse på den enkelte skole.
Cross-case	Få samlet kunnskap om grad av elevmedvirkning gjennom pedagogisk analyse, og hvordan dette ser ut i praksis på tvers av skolene.

For å kunne identifisere overordnede mønstre på tvers av flere caser, må det først utvikles en grundig forståelse av fenomenet som undersøkes i hver enkelt case (Stake, 2006). Det første steget i analyseprosessen bestod i å organisere og forberede dataene. Hver skole ble betraktet som en analyseenhet, der intervjuer og observasjoner ble kodet. Nivået av elevmedvirkning per trinn i den pedagogiske analysemodellen ble deretter kodet ved hjelp av Shiers (2001, 2019) nivåer for medvirkning og deltakelse (se vedlegg 3). Dokumentene ble hovedsakelig brukt til å bekrefte og underbygge de øvrige resultatene.

Videre ble det utarbeidet en oppsummering av hver case, noe som ga en første mulighet til å oppdage mønstre for enhetlig praksis på tvers av casene (Miles & Huberman, 1994). Deretter ble det gjennomført cross-case-analyser. De kategoriserte matrisene for hver enkelt case danner grunnlaget for disse analysene. Resultatene per kode ble sammenlignet på tvers av casene, før de ble systematisert etter nivåer av elevmedvirkning (Shier, 2001, 2019). Det ble også beskrevet hvordan elevene ble involvert i de ulike fasene av pedagogisk analyse.

5.5 Forskningsetikk og personvern

Undersøkelsesopplegget, spørreskjemaet til elevene, observasjonsskjemaet og intervjuguiden er sendt inn til SIKT (Kunnskapssektorens tjenesteleverandør), og det er utarbeidet en Personvernkonsekvensvurdering (DPIA)

på bakgrunn av dette. Samlet utgjør dette grunnlaget for gjennomføringen av undersøkelsen samt behandling, oppbevaring og analyse av data.

Spørreskjemaet som elevene har besvart, er brukt i tidligere undersøkelser og kan være krevende å svare på. Dette gjelder særlig spørsmål om vennskap, relasjon til lærer og mobbing. Årsaken til at slike spørsmål stilles, er at dersom vi skal ta elever på alvor, kan vi ikke bare stille positive og ufarlige spørsmål. Elever har opplevelser og erfaringer i skolen som er vanskelige, og det bør vi også spørre om. Dette kan kun gjøres på en gyldig og pålitelig måte når elevene er primærinformanter. Det er denne typen informasjon som kan danne grunnlag for å gjøre noe med utfordringer – i denne sammenhengen gjennom elevmedvirkning i bruken av pedagogisk analyse.

I observasjonene er det lagt vekt på graden av elevmedvirkning som ble realisert i de ulike fasene av pedagogisk analyse. Det er også gjort notater om hvilke metoder og organiseringsprinsipper lærerne valgte for å gjennomføre analysene. Det har ikke vært fokus på hva de enkelte elevene formidlet i den pedagogiske analysen eller hvilken type atferd de viste i disse situasjonene. Det er derfor ikke notert noen informasjon som kan betraktes som personlig for den enkelte elev. Det er kun grad av elevmedvirkning og den pedagogiske praksisen som har vært informasjonen som er anvendt i analysene.

Intervjuene av elevene har primært handlet om hvordan de har opplevd denne formen for elevmedvirkning og bruken av pedagogisk analyse. Elevene har gitt uttrykk for sine erfaringer og vurderinger av denne måten å bli involvert i utviklingen av undervisningen og læringsmiljøet i egen klasse. I intervjuene har det ikke vært fokus på positive eller negative personlige opplevelser i klassen. Det er selve arbeidet med pedagogisk analyse det har blitt stilt spørsmål om, og det er også denne informasjonen som er brukt i analysene av datamaterialet.

5.6 Vurdering av studiens reliabilitet og validitet

I utviklingen av måleinstrumenter, innsamling og analyse av data er det i denne casestudien benyttet både kvantitative og kvalitative metoder. Både validitet og reliabilitet er forsøkt ivaretatt på måter som er i samsvar med

forskningsmessige prinsipper for bruk av både kvalitative og kvantitative tilnæringer. Vektleggingen av studiens gyldighet (validitet) og pålitelighet (reliabilitet) har vært særlig viktig fordi det har vært mange forskere og lærere involvert i datainnsamlingen.

God reliabilitet innebærer også at data i liten grad er påvirket av målefeil (Kleven, 2011b). I denne studien, der både skoleledere og forskere har bidratt i datainnsamlingen, samt at elever har vært involvert i og analysert data de selv har bidratt til, kan det ha oppstått målefeil som påvirker resultatene. Ifølge Andersen (2013, s. 14) kan god reliabilitet etableres gjennom «overbevisende dokumentasjon av framgangsmåter, datagenerering og analyse». I denne studien er det derfor forsøkt å redegjøre for valg av skoler, deltakere og for hvordan dataene er samlet inn og har utviklet seg gjennom forskningsprosessen (Thagaard, 2013). Det er anvendt en systematisk og entydig tilnærming til datainnsamling, i samsvar med forskningsspørsmålet.

Alle trinnene i pedagogisk analyse ble observert ved bruk av samme observasjonsskjema, utarbeidet av forskere ved SePU. Intervjuene ble lydopptatt, og det ble samlet inn tilleggsmateriale i form av dokumenter. Videre er alle måleinstrumentene basert på vårt teoretiske rammeverk og eksisterende modeller. Eksempler på koding av datamaterialet er vist, slik at leseren får innsyn i analyseprosessen. På denne måten er det forsøkt å gjøre forskningsprosessen så transparent som mulig, en intensjon som samtidig måtte balanseres mot ivaretagelsen av informantenes anonymitet. I tillegg anvendes en kombinasjon av ulike datakilder, noe som kan bidra til å redusere skjevheter og styrke både validiteten og reliabiliteten i forskningsresultatene (Postholm & Jacobsen, 2018).

Validitet i kvalitative casestudier handler om gyldigheten av undersøkelsens konklusjoner, hvor godt forskningen reflekterer virkeligheten, og i hvilken grad resultatene kan overføres til andre utvalg og situasjoner (Merriam & Tisdell, 2016). Studiens design gir ikke mulighet for statistisk generalisering, da utvalget er lite og verken kommuner eller skoler er tilfeldig valgt (Kleven, 2011a). Generalisering kan også være knyttet til om leseren kjenner seg igjen i teksten og kan tilpasse og overføre funn til egen praksis (Stake, 1978). I denne studien er det lagt vekt på å få fram grundige og rike beskrivelser av intervensjonen, forskningsprosessen og presentasjonen av funn. På denne måten får leseren selv mulighet til å vurdere, tilpasse og overføre resultater til egen skole (Stake, 1978).

